

Det offentlige liv

Kirke og præster

Ellinge kirke, der oprindeligt er en romansk kvaderstensbygning, er opført omkring 1200. I den senere middelalder blev skibet forlænget mod øst, og der byggedes nyt kor. Senere blev skibet forlænget mod vest, og oven på forlængelsen byggedes tårnet i sengotisk tid. Køreporten anses også for at være sengotisk.

Alterbordspanelet er fra omkring 1580 og altertavlen fra 1590'erne. Efter en

Ellinge kirke

visitats 19/8 1589 skrev mester Jacob Madsen i sin visitatsbog om den daværende altertavle: »En Skarns Taffle med store Bisper paa og St. Antoni Griis«. (St. Antonius havde kun svin til selskab ude i ørkenen). Man har taget Jacob Madsens kritik af altertavlen til efterretning, for efter hans visitats 29/3 1599 hedder det: »En smuk ny Taffle: Crusifixet mit paa Tafflen; Nadverens og Daabens Ord paa Siderne«.

I nordsiden findes spor af en tilmuret dør. I prædikestolen er indsat fyldninger fra ca. 1580 med relieffer af syndefaldet, julenat, korsfæstelsen og opstandelsen.

Døbefonten har krav på særlig interesse. Den er hugget af den gotlandske stensmester Sighrafr og er af sandsten med relieffer af Jesus barndomshistorie. Der findes i Danmark kun tre fonte af Sighrafr, de andre i Aakirkeby og St. Bendts kirke i Ringsted.

Ved vestvæggen i våbenhuset står to gravplader med tydelig, let læselig indskrift. Ifølge pastor Maus optegnelser har de ligget i kirkens midtergang. På pladerne står:

Herunder hviler den salige Mand Christen Hansen Skomager, som boede her i Byen med sine salige afgangne Hustruer Johanne Jørgensdatter og Sidsel Henriksdatter; til en christelig Amindelse er denne Steen af hans efterladte Hustru Kirsten Hansdatter bekostet Anno 1685.

og:

Psal. Kap. IV, 21 At leve er mig Christus At døe er mig en Naade. I den levende Tro levede og døde han, som herunder hviler, fordem høiagtbare og fornemme nu sal. Mand Niels Sørensen Bloch, født i Jellinge i Jylland Ao 1644 den 28 Decbr, død Forpagter paa Hindemae Ao 1714 den 29 Septbr udi hans Alders 70 Aar, efter 22 Aars eenlig Stand, formedelst sine kiære Børn 2 Sønner og 2 Døttre, som til hans Ære og deres Takkemind har oprettet dette Epitaphium. Guds frygt, Oprigtighed og andre smukke Dyder, Med Tro og Kierlighed, som sande Christne pryder; Hos ham i fulde Flor til Døden alle saae Her skal hans Navn ved dem i evig Blomster staae. Død, hvor er din Braad?

På en tredje gravplader, anbragt ved våbenhusets østvæg, lige inden for døren, står der:

Herunder ligger begravnen Eiric Monsen Kirkevænger herudi Ellinge – Aar Anno – hans Alder – Aar (tallene kan ikke læses).

Deslige hans kiære Hustru Kirsten Pedersdatter, som døde Anno 1677, levede tilsammen i 38 Aar, avlede 7 Dreng og 3 Piger, hendes Alder 54 Aar. Gud give dennem en glædelig Opstandelse.

På stenens rand står der:

Jeg veed, at min Frelser lever, og at han skal opvække mig paa den yderste Dag. Job. XIX.

I andet halvår af 1993 har Ellinge kirke været genstand for en grundig restaurering, der bl.a. har haft til formål at afhjælpe fugt- og varmemproblemer og råde bod på det slid, der har været på kirken siden den sidste store istandsættelse i 1931. Projektet er udarbejdet og arbejdet ledet af arkitekt Alan Havsteen-Mikkelsen, hvis Fader, Sven Havsteen-Mikkelsen, har malet en ny altertavle til erstat-

ning for den kopi af Thorvaldsens Kristusfigur, der hidtil har stået på alteret. Den ny altertavle har Emmaus-fortællingen som motiv.

Kirken blev genåbnet efter restaureringen den 16. jan. 1994 med en festgudstjeneste ved biskop Vincent Lind.

Præster til Skellerup og Ellinge

Ved kongebrev af 7/1 1555 blev Ellinge, der hidtil havde været anneks af Ferritslev, anneks af Skellerup. De først kendte Skellerup-præster (Johannes Ericius, Clemens Nicolai, Niels Bertelsen og Bertel Simonsen) har derfor ikke haft noget med Ellinge kirke at gøre. Forandringen i anneksforholdet fandt sted, mens Jørgen Tøxen var præst i Skellerup, og fra og med ham ser præsterækken således ud (de latiniserede navne findes i den første kirkebog fra Skellerup (1660-1716)):

1551 Jørgen Tøxen (Georgus Toxoti)
1579 Peder Kotte (Kotti?) (Petrus Kottius)
1581 Morten Nielsen Mesling (Martinus Nicolai)
1625 Christen Frandsen (Christiernus Francisci)
1632 Mads Sørensen (Mathias Severini)
1660 Hans Olufsen Fjelsted (Johannes Olivius Fielsted)
1697 Hans Philip Plesner (Johannes Philippus Plesnerus)
1716 Christen Christensen Drachart
1743 Otto Diderik Joachimsen Lütken
1785 Knud Arild Friis
1811 Niels Olivarius
1850 Jens Christian Edvard Mau
1864 Anders Christian Jungersen
1874 Jacob Helms
1906 C. J. Bang
1929 C. V. Ruth
1938 Kaj Valdemar Skovsted
1980 Poul Jonsen Willer
1986 Lone Wellner Jensen

Og så lidt om nogle af præsterne:

Morten Nielsen (1581-1625). Om ham siger Jacob Madsen (1589), at han skilte sig godt derfra (prædikenen) og ikke var uden lærdom. Han hævdede stemmen for meget ved at råbe henefter midten af prædikenen. Ved visitatsen i 1592 hedder det: Han prædikede en hel time.

Niels Olivarius (1811-50) var født i Varde 1775, blev kandidat 1795 og sognepræst i Skellerup-Ellinge i 1811 og samme år gift med Marie Bendtz, datter af præsten i Rønninge. Olivarius var rationalist og førte en hård kamp mod de gudelige forsamlinger i Ellinge. Herom s. 77-83.

I Olivarius' tid brændte Skellerup præstegård (22/8 1835). Ved den lejlighed

brændte begge sognes kirkebøger for årene 1717-1813 til stor ulempe for slægtsforskere. Branden bragte Olivarius i fattigdom, tør vi tro et brev til etatsråd Adeler med bøn om, at denne ville skaffe ham audiens hos prins-guvernøren (senere Frederik VII) med henblik på et bedre embede. Olivarius blev dog i Skellerup til sin død i 1850. Ved oprettelsen af sogneforstanderskabet i Skellerup-Ellinge i 1841 blev Olivarius den første formand, en post, han varetog til 1847, da hans kapellan, J. C. Staun, overtog den.

Jens Christian Edvard Mau (1850-63) blev født 1808 i Odense og blev teologisk kandidat i 1831. I Grejs-Sindberg kom han i forbindelse med de vakte lægfolk. Mau var umådelig flittig som præst og forfatter. Han udgav prædikesamlinger, »400 Fortællinger for Skolen og Livet«, en samling af 12.000 ordsprog og var redaktør af kirkelige skrifter. Han virkede ivrigt for missionsagen og holdt jævnlig missionsmøder, men syntes skuffet over ikke at finde større forståelse for sine tanker. Dog sporede han i Ellinge en rest af ånden fra de gudelige forsamlings tid. Han gik flittigt på husbesøg og besøgte hurtigt samtlige husstande i sognene. Kirkebesøget havde været ringe i Olivarius' tid, men blev bedre under Mau. Han nævner selv et besøg på 150-160 mennesker hver søndag af en befolkning på ca. 1250.

I 1852-53 var han landstingsmand.

Senere var han præst i Farum fra 1863 til 1880, og han døde i 1885.

Jacob Helms (1874-1906) fødtes 1824 i Sørbymagle. I årene 1850-69 var han adjunkt ved Ribe katedralskole og foretog grundige undersøgelser af Ribe domkirke, og han blev en af vore største kendere af danske kirkebygninger. Han udgav flere bøger om danske kirker, deriblandt »Ribe Domkirke undersøgt og beskrevet«. Til Traps topografi af Slesvig har han meddelt beskrivelser af 50 kirker. I 1894 blev Helms udnævnt til æresdoktor ved universitetet for sit videnskabelige arbejde. Et portrætmaleri af ham er ophængt i Ribe domkirke.

Jacob Helms og fru Sophie var meget afholdt i Skellerup-Ellinge, hvor han blev i embedet, til han døde 82 år gammel. I de sidste år måtte han dog holde en kapellan. En datter, Nikoline Helms, blev viceskoledirektør i København og en anden, Nanny, giftede sig med gmd. Niels Rasmussen, Bækstrup. Hun har i romanen »Fra Oldemors Tid« beskæftiget sig med de gudelige forsamlinger i Ellinge.

Carl Julius Bang (1907-29) var søn af skovrider Fr. A. Chr. Bang og født på Gøddinggård (vest for Vejle). Han blev kandidat i 1886.

Sønnen Ejnar Bang skriver om sin fader bl.a.: Hans hjem, som var præget af gammel kultur, streng pligt troskab og nøjsomhed, betød meget for hans udvikling. Det var stadig hans mål at være præst for alle i sognet. Han var flittig til husbesøg, og hans milde, sagtmødige væsen lukkede alle døre op for ham.

Pastor Bang døde i Odense 14/2 1929 og blev begravet fra Sct. Knuds kirke. Fru Gudrun Bang, f. Hall, døde 30/4 1942.

Carl Viggo Andersen Ruth (1929-38) er født 28/6 1903 i Kotagiri i Indien som søn af missionær Johan Andersen. Han blev kandidat i 1928 og samme år hjælpepræst i Terslev-Ørslev. Fra 8. jan. 1929 var han sognepræst i Skellerup-Ellinge, indtil han blev sognepræst i Hvirring-Hornborg. Med pastor Ruth og fru Astrid, f.

Jørgensen, begyndte en tid med mere folkelige, jævne præstefolk. Han udgav i 1932 bogen »Sæt kirken på plads«. I årene 1931-33 var C. V. A. Ruth lærer ved Nyborg Statsfængsel.

Kaj Valdemar Skovsted (1938-1980) var søn af skotøjshandler R. A. Skovsted i Odense, hvor han blev født 9/6 1910. Efter en tid som hjælpepræst i Rudkøbing blev han 18/8 1938 sognepræst i Skellerup-Ellinge og blev en af dem, der virkede længst i de to sogne. Skovsted var en stilfærdig og flittig præst, den sidste af rækken, der brugte cyklen som befordringsmiddel til sine mange husbesøg. Efter sin afsked flyttede det afholdte præstepar til Odense. Hun, Dorte, f. Eriksen, var en præstedatter fra Asserballe på Als.

Skovsted døde 21/4 1983.

Poul Jonsen Willer (1981-85) blev født 22/5 1932 som søn af sognepræst ved Sct. Knuds kirke i Odense, Theodor Christian Willer og Elfride Sørensen. Efter nogle år som lærer blev han i 1970 skoleinspektør ved Danmarks Lærerhøjskole. Fra 1/6 1981 blev han ansat som sognepræst i Skellerup-Ellinge efter samme år at have afsluttet sin særuddannelse som præst. Willer vil bl.a. blive husket i Skellerup og Ellinge for sin smukke sangstemme. 1985 flyttede han og fru Inge, f. Overgaard Arentsen, til Rømø, hvor han blev sognepræst.

Lone Wellner Jensen er født i Elling ved Ejer Bavnehøj. Hun sluttede sin uddannelse i efteråret 1985 og er Skellerup-Ellinges første kvindelige sognepræst.

De gudelige forsamlinger

Dette mest bevægede kapitel i Ellinges historie må kunne gøre krav på en fyldigere omtale.

De gudelige forsamlinger var sammenkomster i hjemmene, hvor man samledes til opbyggelse og andagt. De havde deres rod i pietismen og begyndte omkring 1700. Senere tabte bevægelsen sig, men blev kaldt til live i begyndelsen af 1800-tallet som en reaktion mod rationalismen. Det var en ren lægmandsbevægelse og havde her på Fyn sit hovedsæde i Kerteminde, hvor dens ledende skikkelse var husmand og snedker Christen Madsen fra Bregvær. En ung mand fra Allerup, Rasmus Ottesen, der i nogle år tjente i Kerteminde, deltog her i de gudelige forsamlinger. Hans var velbegavet og veltalende, og da han vendte tilbage til sin hjemegn, tog han initiativet til gudelige forsamlinger i Davinde. Hans broder, Søren Ottesen, havde fæstet et hus i Pårup og blev den første tilhænger i Ellinge sogn af, hvad man kaldte Kerteminde-sekten. Da Rasmus Ottesen engang kom til skade og blev uarbejdsdygtig, flyttede han til broderen i Pårup, og det blev disse to brødre, der satte gang i Kerteminde-sektens udbredelse i Ellinge. Sammen med andre tilhængere tog de af og til til Davinde og deltog i forsamlingerne der. Men så indbød de Christen Madsen til at komme til Ellinge og lede en forsam-

ling, og den blev holdt hos Johannes Jensen i Allebrohusene. Dette kom pastor Olivarius for øre, og han blev meget vred og skrev til amtmanden for at få dennes bistand til at komme uvæsenet til livs. Olivarius, der var rationalist, var ingen ynder af gudelige forsamlinger. Fra herredsfogden modtog Olivarius derefter en skrivelse, dateret d. 23. jan. 1824:

»Da jeg har bragt i Erfaring, at en stor Deel af Ellinge Sogns beboere af begge Kiøn, vildledede ved fremmede omreisende Personer, henhørende til den bekjendte Kierteminde Sect, i den seenere Tid have holdt talrige Forsamlinger, endog langt ud paa Natten, hvorved de tilbringe Tiden med Syngen, Beden og Læsning i fordærvelige Bøger skikket til at forblinde og vildlede den lettroende Almue, så troer jeg mig paa Grund heraf, og for om mulig at hemme disse lovstridige Forsamlings Afholdelse og afværge det Onde samme maatte foranledige, beføjet til som Stedets Øvrighed, at anmode Deres Velærværdighed om, fra Prædikestolen at matte bekjendtgjøre følgende:

I Overeensstemmelse med den allerhøjeste Kgl. Forordning af 13 Januar 1741 forbydes det samtlige Jurisdiktionens Beboere

1. At afholde nogensomhelst Forsamling i den Hensigt at ville opbygge og styrke sig med Guds Ord, medmindre Stedets Præst er nærværende, eller dertil haver givet sit Samtykke.
2. Ingen Gaard- eller Huusejere, bør som Følge deraf taale eller tillade, at slige Forsamlinger afholdes hos dem, uden Præstens Vidende og Villie.
3. Ikke taale eller tillade, at nogen, han være boesat i Sognet el. ei, bliver givet Huusleilighed, for der at foredrage Almuen Religionens Lærdomme.
4. Strengt at vaage over, at tilreisende Fremmede, der maae komme i hvad Hensigt det være vil, efter et Ophold af 24 Timer, hos Vedkommende, bliver anmeldt for Stedets Præst el. Sognefogden.
5. At hvem som overtræder, hvad der haver foreskrevet, kan vente at blive alvorligen straffet. —

G. H. Moltk«

Sognefogden, gmd. Niels Andersen, Bækstrup, modtog en lignende skrivelse fra Herredsfogden med pålæg om at bekendtgøre den og påse, at bestemmelsen blev overholdt.

Olivarius læste bekendtgørelsen op ved gudstjenesten den 25. januar. Han forfattede derefter en skrivelse, som blev læst op af degnen den følgende søndag, d. 1. februar. Denne degn besørgede prædike-embedet for stedets præst, som han udtrykker det, den pågældende søndag. Det hedder heri bl.a.:

»Ingen maa imod min Villie og Vidende holde nogen somhelst Forsamling eller møde derved under Skin af at ville opbygge og styrke sig og Andre ved Guds Ord. Men min Villie, som jeg og har bekjendtgjort for adskillige Vedkommende, er: at dersom Naboer ville besøge Naboer, og da ved den Leilighed holde gudelige Samtaler med hinanden, kan derimod intet erindres. —«

Og senere hedder det:

»— enhver oprigtig Elsker af Guds Ord kan møde i Kirken, og siden, om han

vil, om Søndag Eftermiddag besøge sine nærmeste Naboer, hvor han boer, enten i Byen eller dens Udflyttersteder, og der anstille Betragtninger«.

Da præsten altså skulle give tilladelse til afholdelse af gudelige forsamlinger, var der flere, som henvendte sig til ham for at opnå denne tilladelse. Blandt dem var Jørgen Holm, som i et års tid havde været vikar ved Ellinge skole, fordi læreren der, Steffen Møller, var svagelig. I forvejen havde Holm været huslærer for Olivarius' børn et par år. Holm hævdede, at han fik tilladelse til, at »de saakaldte Troende af Ellinge Sogns Beboere maatte uhindret holde smaae Forsamlinger til Opbyggelse og Bestyrkelse i sand Guds frygt og den saliggjørende Tro«. Søren Ottesen erklærede, at præsten havde givet tilladelse til »at vi maatte holde Forsamlinger, naar sammes Antal ej oversteg 60 Personer«. Sognefoged Niels Andersens kone, der også havde spurgt præsten, havde fået den besked, at en forsamling, som man ville holde, måtte finde sted, når den ikke oversteg 60 til 70 personer. Ikke desto mindre påstod præsten i et forhør d. 5. maj, at han havde givet den »det Svar, at det maatte have sit Forblivende med hvad Forbudet engang havde indeholdt, og at han som følge deraf ikkun kunne tillade, at smaae Forsamlinger maatte afholdes og som han endog forklarede til endmere Tydelighed for dem, at Nabo ikkuns maatte samles med Nabo, – Vel muligt, at En og Anden af Sognet senere har i samme Øjemed været hos ham, man han har givet disse selv samme Svar, og nægter saaledes paa det bestemteste, at have udvidet slige Anordninger samlede Tilladelse til større Forsamlinger.«

Den 3. februar modtog sognefoged Niels Andersen, gmd. Hans Christensen, Bækstrup, og væver Johannes Jensen en stævning fra herredsfogden. De skulle møde i politiretten i Nyborg næste dag d. 4. februar. Under forhøret indrømmede Niels Andersen at have deltaget i en forsamling hos gmd. Jørgen Sørensen før forbudet, men efter forbudet havde han ikke deltaget og mente i øvrigt at have opfyldt indholdet af øvrighedens befaling. Dog kom han en dag sammen med Jørgen Sørensen, som han havde besøgt, hjem til sin gård (»Bækklund« i Bækstrup) og fandt nogle af Kerteminde-sekten forsamlet i færd med at synge og bede. Da de havde sunget den salme færdig, de var begyndt på, forbød han dem at fortsætte, og de forlod hans gård mellem kl. 7 og 8. Sidste søndag havde han været hos Johannes Jensen for at betale nogle penge; her blev der holdt forsamling, man sang og bad, og substitut Holm læste for dem af en gammel huspostil. Niels Andersen blev der og deltog i andagten en halv time; han gjorde dem derpå opmærksom på, at slig forsamling var forbudt, hvorefter de skiltes. Han indrømmede at finde behag i forsamlingerne, men hans pligt som sognefoged at adlyde og overholde øvrighedens befalinger afholdt ham fra at deltage.

Hans Christensen, Bækstrup, vedgik at have haft forsamling i sin gård (»Enggård«) torsdag den 29. januar. Han havde ikke indbudt de berørte personer, Rasmus Ottesen, Søren Ottesen, Niels Andersens søn og to døtre samt substitut Holm, men de var kommet efterhånden, ligesom tilfældigt for at besøge ham og gav sig så i færd med deres religiøse handlinger. Holm læste noget op af en bog. Hans Christensen forbød ikke forsamlingen eller viste deltagerne bort, og han havde ikke indhentet præstens samtykke.

Væver Johannes Jensen forklarede, at han havde haft forsamling hos sig søndag den 1. og mandag den 2. februar. Der deltog 20-30 personer af forskellig køn og alder. Om søndagen foretog substitut Holm religionssandhederne, og mandag havde Christen Madsen forsæde, prædikede og læste op af en bog, som han havde med sig. Johannes Jensen troede ikke, at samlingen om søndagen var lovstridig, da præsten samme dag havde givet tilladelse i almindelighed til at holde små forsamlinger. Om mandagen havde Søren Ottesen været i præstegården for at få tilladelse til mødet om aftenen, men ikke truffet præsten hjemme, og derfor fik de ingen speciel tilladelse til dette møde.

De to brødre Rasmus og Søren Ottesen vedgik at have deltaget i de fleste af de forsamlinger, der havde været afholdt i sognet, og at have været vidende om forbudet. Men der havde ingen uorden ved disse lejligheder fundet sted og ingen brændevinsdrik eller fylderier.

Den 17. februar holdtes det næste forhør, denne gang i Ellinge kro. Det var her, det fortælles, at mens de såkaldte hellige ventede i krostuen, blev de hånet af krogæster, der gik så vidt, at de spærrede munden op på de hellige og hældte brændevin i halsen på dem.

Sognefoged Niels Andersen fik stillet 18 spørgsmål, bl.a. om sin færden tredje dag efter helligtrekonger, den dag, da der blev holdt forsamling hos Johannes Jensen, og hvor sognefogden var kommet for at betale nogle penge (for en lotteriseddel) og var blevet der. Han var kommet ved 8-tiden. Videre forklarede han: »Forsamlingen var ikkun beskæftiget med at synge Psalmer, bede og med Andagt høre til, hvad Substitut Holm oplæste for dem af en Huspostil; ligesaa lidet han som nogen af de tilstedeværende i Forsamlingen fik at spise og drikke, og den skildtes ad, da han Kl. 10 Aften forbød dem at opholde sig længere hos Joh. Jensen, og der var ingen som modsatte sig hans Befaling«. Niels Andersen bestred at kende indholdet af forordningen af 13. januar 1741, som »forbyder slige gudelige Forsamlingers Afholdelse medmindre at vedk. Præst dermed har Opsigt«.

Substitut Holm gjorde rede for sit forhold til Kerteminde-sekten og hvilke bøger, han havde brugt, nemlig »De Troendes aandelige Skatkammer«, »Arendts sande Kristendom«, »Luthers Huspostil«, »Biskop Brorsons Psalmebog« m.fl.

Desuden afhørtes Jørgen Sørensen, Hans Christensen, dennes kone og deres datter, Søren Ottesen og pastor Olivarius, der nægtede at have givet tilladelse til forsamlingerne »uden i det Tilfælde, at gandske faa Personer samledes med hinanden«, og han udtalte, at hvad S. Ottesen m.fl. havde udsagt, var aldeles usandhed.

Forhørene genoptoges med længere og kortere mellemrum. Mange med større eller mindre tilknytning til bevægelsen blev afhørt, og dokumenter blev fremlagt.

I forhøret den 28. april og de følgende forhør benævnes Niels Andersen som »suspenderet sognefoged«.

Også en broder til Niels Andersen, Jørgen Andersen (Kirkeballegård) blev tiltalt, nemlig for at have holdt forsamling st. bededag fra kl. 1 til 4; omtrent 20 personer af Kerteminde-sekten var forsamlet; de sang af nogle ikke mere brugte

salmebøger og nogle »Christiansfeld-salmebøger«, og Rasmus Ottesen læste op af en huspostil. Jørgen Andersen undskyldte sig med, at præsten »en Onsdag i Fasten havde tilkendegivet sit Bifald, naar Beboerne vilde komme sammen og styrke hverandre i Gudsord«.

I et forhør d. 15. juni forklarede skolelærer Steffen Møller, som Jørgen Holm logerede hos, at denne tit gik derfra efter skoletid og først kom tilbage kl. 10-11, ja henimod kl. 12, og formodentlig havde været i Davinde til forsamling. I skolen lagde han et mismod over syndens udbredelse for dagen ved at falde i gråd og jamre sig, især efter at han havde frekventeret forsamlingerne i Davinde.

Bevægelsen havde også sine modstandere. Husmændene Christen Jacobsen og Matthias Jensen var hos præsten den 2. februar og klagede over, at der samme dag var holdt forsamling hos Johannes Jensen, selv om præsten og øvrigheden havde forbudt forsamlingernes afholdelse. »De saae flere og flere af de til Kierte-minde Secten henhørende løbe omkring paa Gaden og fra Udflytterstederne, der snart lignede et Opløb, hvilke Alle tyede ned til Johannes Jensen«.

Gmd. Rasmus Madsen (Hejlegården) var blevet betænkelig ved at have sine børn gående i Ellinge skole og spurgte præsten, om det ikke var rigtigst at tage dem ud; men præsten svarede, at han skulle indtil videre lade dem gå der. Dette fremgik af et forhør den 25. juni. Her blev også Rasmus Madsens søn Thomas (14 år) afhørt, og han forklarede, at Holm en dag kort efter, at han havde været til forsamling i Davinde, skulle forklare en salme, men brast i heftig gråd, der forhindrede ham i at fortsætte forklaringen. Dette indrømmede Holm var rigtigst.

På Jørgen Andersens påstand om, at præsten fra prædikestolen havde sagt, at »Tilhørerne skulle flittigen besøge Herrens Huse og gaa sammen til hinanden for giensidigen at opmuntre sig til Gudsfrygt, hvilket ikke allene var gandske roesværdigt men høist nødvendigt«, forklarede Olivarius, at det var vel muligt, at han havde brugt sådanne udtryk, men ingenlunde i den forstand, som tiltalte (Jørgen Andersen) ville, det skulle tages --.

Ved forhøret den 25. juni fremstod blandt adskillige andre stenhugger Johan Møller fra Boveskov (kaldet »Tyske Johan«, fordi han var indvandret fra Holsten). Han havde en datter, Margrethe, der var 19 år og i 5 år havde tjent hos gmd. Jørgen Sørensen i Ellinge Skovgård. Det hedder i politiprotokollen: »Paa Grund af de flere Forsamlinger som afholdtes hos J. Sørensen og de fleere af Secten der vare der forsamlede, deres Tilskyndelse at bringe folk over til deres Sect, havde gjort hende selv forrygt i Hovedet, der tydeligen kunne spores naar hun kom hjem ved hendes Hoppen og Røsten i Legemet, særdeles naar hun læste i religiøse Bøger, hvortil hun fra den Tid af havde sær Trang, for at afværge at hun ikke skulle blive aandelig fordærvet maatte han næsten bruge Magt for at faa hende ud af hendes Tjeneste hos J. Sørensen, hvorfra han dog fik hende som omforklaret sidstl. Novbr. og er hun siden sidste Maidag i Tjeneste hos Præsten Olivarius der søger at bibringe hende rigtigere Begreber, og er derfor ogsaa bleven gandske forandret, til Løkke for hende selv og for Comp.* som hendes fader«.

Den 20. august fremstod som vidne gmd. Rasmus Christensen, der »efter al-

*) komparent = person, som møder for retten (især vidne)

vorlig Tilhold at følge Sandhed og under Eeds Anbud forklarede: at da han engang efter at Forbuddet mod Forsamlingernes Afholdelse i Ellinge var udstædt, mødte Præsten Olivarius paa Skiellerup Mark tilspurgte denne Comp.: hvorledes det nu gik i Ellinge med de Hellige, hvortil Comp. svarede: at nu maa det endelig gaa godt, siden De (Præsten) selv har givet dem Tilladelse. – Præsten der syntes noget stødt over denne Udtalelse svarede Comp.: »Har I lyst, saa kan I jo gaa med, om I vil«. – Dette sagde han i en vreed Tone, og viiste tydelig at det ikke var nogen opfordring til at han virkelig skulle gaa i Forsamlingerne, men at hans Svar skete allene saaledes, fordi han pirredes eller opæggedes ved de Udtalelser Comp. brugte, hvilke Comp. nu finder vare usømmelige, da han ingen anden Hiemmel havde herfor, end Rygtet, som sagde Præsten havde givet de Tiltalte Tilladelse til Forsamlingerne. – Dette har ogsaa senere viist sig, thi nogle Dage efter traf Comp. og Præsten atter sammen og da formanede han Comp. alvorligen fra at gaa i Forsamlingerne, hvilket Comp. med Haandsrækning maatte love.«

Vi springer de følgende retsmøder over. Den 14. oktober 1824 afsiges der dom over de tiltalte. Der indledes sådan:

»Anledningen til nuværende Sags Anlæg mod endeel af Ellinge Sogns Beboere, for at have bidraget til den fanatiske saakaldte Kiertemindesekts Udbredelse i bemeldte Sogn er en Anmeldelse fra Hrr Pastor Olivarius, Sognepræst til Skiellerup og Ellinge Menigheder dat. 16' Januarii d.A., til Svendborg Amtmandskab, hvori han indberetter at bemeldte Sect efter i længere Tid at have drevet sit Uvæsen i Davinde Sogn, og allerede havde holdt 2 talrige Forsamlinger, hvorhos han udbeder sig Amtets Assistance til at disse Forsamlingers Afholdelse maatte i Medfør af Forord. 13. Jan. 1741 vorde forbuden –« o.s.v.

Bagefter omtales, hvad hver af de 10 tiltalte har gjort sig skyldig i. Blandt dem er en enkelt kvinde, nemlig Niels Andersens kone, Anne Sørensdatter, om hvem der står, at hun ikke i mandens fravær har søgt at hindre, at de i hans gård i religiøs hensigt d. 25. jan. forsamlede personer vedblev deres andagtsøvelser.

Forsvareren, birkedommer Lehn, påstod samtlige tiltalte frifundet, »hvilken Paastand han synes i Særdeleshed at ville finde i en af Stedets Præst formentlig meddelt Tilladelse til at holde de omberørte Forsamlinger«. Han gik derefter nøjere ind på, hvad præsten skulle have sagt desangående.

Domsafsigelsen slutter således:

»Thi kendes for Ret

Tiltalte forhenværende Substitut Holm, og suspenderet Sognefoged Niels Andersen bør hver især at bøde femten Rigsbankdaler Sølv til Svendborg Amts Fattigkasse. Gaardmændene Jørgen Andersen, Søren Hansen og Jørgen Sørensen, Husmændene Johannes Jensen og Søren Ottesen samt Ungkarl Rasmus Ottesen bør hver især bøde til samme Kasse fem Rigsbankdaler Sølv, og Gaardmand Hans Christensen samt Niels Andersens Hustru hver to Rigsbankdaler Sølv; ligesom samtlige Tiltalte bør in solidum udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, og deriblandt til Actor, Prokurator Saxtorph, seksten Rigsbankdaler og til Defensor Birkedommer Lehn ti Rigsbankdaler Sølv.«

Dommen blev senere indanket for Landsoverretten, der frifandt Niels Andersen og hans kone og ændrede på bødernes størrelse. Denne dom blev så appelleret til højesteret, der afviste den. Pastor Olivarius indgav i december 1825 gennem amtmand Sporon en ansøgning til Det Danske Kancelli om, at de beboere i Ellinge sogn »som ere idømte Mulct for at have holdt saakaldte religieuse Forsamlinger, maatte allernaadigst eftergives Mulcten samt om muligt tillige Sagens Omkostninger«. Men kong Frederik VI bestemte, at det »skal have sit Forbliven ved den i Sagen under 7. Februar f.A. udgangne Dom«.

Også Fyns guvernør prins Christian, den senere Christian VIII, blev indblandet i sagen, idet pastor Bone Falk Rønne, Lyngby, stifteren af »Det Danske Missions-selskab«, skrev til ham og lagde et godt ord ind for lægfolket. Prinsen henstillede derefter til kancelliet, at man vel burde forbyde større samlinger end forordningen af 1741 tillod, men at øvrigheden ikke måtte give sig af med at efterspore overtrædelse af forordningen uden særlig anmeldelse af sognepræsten. Og – hedder det videre – da ville det igen fra regeringens side være at tage i nøjeste overvejelse, om sognepræsten i sin menighed har handlet, som det påligger en retskaffen og oplyst sjælesørger.

Grundtvig havde tidligere hørt om Ellinge-sagen og skrev om den i »Kjøbenhavns Skilderie«. Det kan man læse om i Fyens Stiftstidende fra 15 febr. 1825. Selv om Grundtvig ikke var nogen ynder af de gudelige forsamlinger, udtalte han, at »Øvrigheden burde taale hine gudelige Forsamlinger som andre selskabelige Forlystelser«. Han »antager de fynske gudelige Forsamlinger som Surrogater for gammeldags luthersk Kirke paa en Tid, da det i Kirken kolde og tvungne Bogsprog er for Almuen hartad saa godt som Latin«.

Højskoleforstander C. P. Corneliussen, der er vokset op i Ellinge, skriver i sin bog »Omkring en fynsk Bonde«: De gudelige forsamlinger opdrog et lyttende folk og et syngende folk med sans for mere end de rent materielle værdier. Til forsamlingernes betydning må det også regnes, at de flere steder forberedte den danske bondestand til dens politiske frigørelse. I forsamlingerne vænnedes folk til at høre. Og for flere af talerne var de en god forskole til deres senere offentlige og politiske ordførervirksomhed.

I den forbindelse kan det nævnes, at Rasmus Ottesen blev folketingsmand i årene 1849-52 og 1853-54, foruden at han havde en lang række andre tillidshverv.

Skolen

I 1736 indførtes konfirmationen herhjemme. For at blive konfirmeret, skulle man kunne sin katekismus, og hvis man ikke var konfirmeret, kunne man ikke komme

til alters eller blive gift. Det var altså meget vigtigt, at man fik lært sin katekismus eller måske snarere Pontoppidans forklaringer til den. Der udkom derfor den 23. januar 1739 en forordning, der pålagde godsejerne at oprette skoler i deres distrikter.

Samme år lod amtsforvalter Bergmann i Nyborg holde mandtal i Ellinge i henhold til punkt 32 i nævnte forordning og pålagde husmænd, inderster (ofte daglejere) og tjenestefolk at betale i alt 4 rigsdaler 90 skilling* til en skolekasse. Når bønderne var fritaget for at betale til skolekassen, hang det sammen med, at de ved naturalier skulle yde deres bidrag til skolens drift.

I et brev af 18. januar 1741 gør amtmanden i Nyborg, Th. Adeler, ejeren af Rønningsøgård, assessor Rasch, opmærksom på, at han som største lodsejer i Ellinge skal stå for skolekassen, og at han kan hente de 4 rigsdaler 90 skilling på amtsstuen i Nyborg.

Den første skoleprotokol i Ellinge fortæller, at Ellinge sogn består af 2 byer og 2 møller (Kildemølle og Grøftemølle). Det samlede hartkorn udgør 192 tønder, 2 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 album. Det påhviler assessor Rasch at anskaffe skolehuset, som skal være på 8 fag. Skoleholderen skal have en årlig løn af 12 rigsdaler, som betales i to terminer, nemlig til påske og mikkelsdag, hver gang med 6 rigsdaler. Af korn tilstås ham 3 td. rug og 3 td. byg. Desuden får han 20 forsvarlige bondelæs tørv og foder til 1 ko og 8 får. Sognepræsten, Christen Drachart, udtalte, at degnekaldets indkomster »ikkun vare mådelige«.

Assessor Rasch fik da også skolehuset bygget, og der findes en detaljeret specifikation over udgifterne: Materialerne (egetømmer, fyrretømmer, mursten, kalk og farve) kostede 72 rd. Arbejdslønnen (savemand, tømmermand, tækkemand, snedker og muremester) udgjorde 35 rd. Inventaret (en kakkellov, 2 blækhorn af bly, 1 regnetavle, 2 linealer, 1 bibel, 1 ildklemme og en brøndkrog) kom til at koste 13 rd., og de samlede udgifter blev derefter 122 rd. 1 mk.*

Den 20. november 1741 tiltrådte Peder Møller sin tjeneste som skoleholder i Ellinge. Skolekassen har i årene 1741 og 1742 ikke haft andre indtægter end til lærerens løn, og indtægterne har bestået i det, der var pålignet husmænd og tjenestefolk samt forskellige andre indtægter (kirkebøssen, tavlepenge** og kirkelys).

Så har der været en tid, hvor Ellinge manglede en skoleholder, for i et brev af 25. okt. 1745 fra sognepræst Hans Friek i Nyborg til assessor Rasch, Rønningesøgård, hedder det:

»Men hvor staae vi os med Ellinge Skoele? Skal der ingen Skoleholder der udi? Skal børnene imod Kongens allernaadigste Villie forsømmes i deres Underviisning? ieg har skrevet i Dag Hr. Lütken og tillige nu min Hr. Broder, at I tillige med Kirke Patronen ville behage at observere Skole Forordningens 12 og 13 art. og derom give mig eders positive Svar inden 8te Dage; thi Skolen kand ey længer uden mit Ansvar og exposition, imod Forordningen staa ledig. Hr Broder gjør nu Fliid og besørge dette gode Værk redelig; thi det gielder Guds Ære og manges Salighed«.

*) 1 rigsdaler = 6 mark a 16 skilling

84 **) Ved kirkefester blev der ombåret en tavle i kirken, på hvilken man kunne henlægge en gave, især til sognets fattige.

Et andet afsnit i brevet tyder på, at den tidligere skoleholder er afgået ved døden.

I årene 1753-56 hed skoleholderen i Ellinge Nicolai Sørensen Holmgaard, og han efterfulgtes af Hans Andersen Hviid, der virkede til 1760, da han blev degn i Flødstrup-Ullerslev. Han havde taget examen artium philosophicum.

Den næste, vi ved noget om, er Anders Jørgensen Bøtter, der er født 1722 i Gelsted. Han giftede sig i Revninge med Karen Rasmusdatter, der var 9 år ældre end han.

Bøtter sad småt i det, hvad der fremgår af et brev af 28. juni 1778 til amtmanden, v. Holsten. Det hedder i brevet:

Underdannigste Proe Memoria

Nøden trykker mig til paa det underdanigste hos Derres Excellence at gjøre Ansøgning om Naadigste at Assistere mig udj dette mig saa høyt magtpaaliggende i det at jeg kunde for Skoelholdet i Ellinge nyde aarlig Fornøden Græs til min Koe thi ellers kan hverken jeg eller nogen anden Skoelholder leve i det lidet Brød; og som de toe største Lods Eyere allerede forhen har jndseet at det almindelige Fællets Græs for Ellinge Bye ikke er Klækkelig for Malke Qvæg hvor for Bønderne ey heller om Sommeren kan lade derres Malke Kiør gaae paa Fælleden, men holder dem i Tøyer græs paa de andre derres Byers Marker alt saa blev det besluttet efter ermelte Lodseyeres gunstige godt befindende i Aaret 1774 at mig blev tildeelt af Samtl. Ellinge Byemænd den Fornøden Tøyring til min Malke Koe og de Øfrige fraliggende Bønder i Sognet betalte til Ellinge Byemænd derres anpart med Penge hvilket saaledes i de sidste 4r afvigte aar har staaet ved magt jndtil tiiden nu kom for haanden i dette aar at en hver af byen der havfte Malke Kiør og som Sædvanlig sætte dem i Tøyer lod Byemændene mig Vide at jeg ikke oftere fik Græs hos dem. Man henviiste mig til Fælleden med min Koe, hvilket Græs de vel forud kunde forstaae, jeg ligesaalidet kunde værre tient med som de Sielf; denne skade for mig anseer sognemændene for slet intet i hvor vel Rønninge Søegaard, der bestaar af 17 Gaardmænd og Hindemæe 4r Gaardmænd i Sognet hvilket deres Herskab Tiit og ofte har Paamindet dem Muntelig og til sist skriftelig om dette Koe Græs til mig at udlæge men dog alt forgieves. Endnu er i Sognet en Annexgaard og en Kromstrup til hørende Gaard; jeg har da hidtil i dette aar for at faa Græs til min Koes underholdning uden for Sognet saa godt som betlet og kiøbe mig jgennem hvilket jeg saaledes ikke kan udholde og Bønderne bliver ved derres forfættede forsæt ved at benægte det saa høyt for mig behøvende Græs og derres Herskaber holder for billigt jeg faaer det Følger til Derres Excellence fra mig underdanigste herved jndlagte derres egenhændige Bevissar i dette Fald til naadigste fra mig ventende Resulution.

Ellinge Skoel Dend 28d Junj 1778

A. J. Bøtter

Bymændene havde tidligere henvist skoleholderen til at lade sin ko græsse på byens fælle, men der var græsset ringe. Efter en del skriveri om sagen blev resultatet, at man holdt et møde derom, og det hedder i referatet:

A^o 1779 den 12 Junii blev holdt Samling udj Ellinge udj Overværelse af Høyvelbaarne Hr. Hof-Jægermester Wind som lodseyere udj Ellinge Bye paa den eene, og samtlige Ellinge Sognemænd paa den anden Side, for i mindelighed at afgjøre hvorledes Skoeleholderen sammesteds, herefter bedst kunde anvises og nyde den ham tillagte Frie Græsning til en Koe, i hvilken Anledning af os samtlige Sognemænd blev vedtaget og besluttet som følger. –

1.

Skoeleholderen i Ellinge tilstaaes herefter til en Koes Græsning Tolv skiepper Land, 6 i Rug-Marken, og 6 i Byg-Marken, som fiire Mænd Aarlig udlægger.

2.

Den Orden i hvilken Græsningen udlægges blev saaledes fastsadt: samtlige Sognets Beborer blev indeelt i 6 Roeder, hvoraf hver Rode bestaaer af følgende mænd.

Første Roede: Søren Rasmusen i Ellinge, Søren Hansen, Hans Rasmusen og Anders Rasmusen i Paarup for Aaret 1779. –

2^{den} Roede: Hans Christensen, Anders Nielsen, gamle Hans Jørgensen og Unge Hans Jørgensen for Aaret 1780. –

3^{die} Roede: Hans Jensen, Hans Knudsen, Just Hansen, Anders Jacobsen for Aaret 1781.

4de Roede: Rasmus Jørgensen, Jens Jørgensen, Jens Nielsens Enke og Eiler Jensen for Aaret 1782.

5te Roede: Christen Pedersen, Mads Nielsen, Rasmus Rasmusen og Rasmus Pedersen og den lod som er 3de Huusmænd tildeelt, for Aaret 1783. –

6te Roede: Søren Rasmusen, Jens Rasmusen og Jørgen Hansen i Bekstrup, samt Kilde Møller for Aaret 1784. Da den første Roede begynder, og de følgende foregaaer i samme Orden som nu er fastsadt. –

3.

Det Aar Koen græsser i Bekstrup, modtager de Bekstrup Mænd tillige Skoeleholderens Smaa-Qvæg nemlig 6 Faar, 3 Gies og 1 Gasse med dens Afgrøde, og 1 Griis; imod at forskaanes for at betale noget i Græspenge i de Aaringer Koen Græsses paa Ellinge Marker. –

4.

Skoeleholderen forpligter sig hver Aars May-Dag at give Mændene een Fierding Øll, en Pott Brændeviin og et Fierding pund Tobak til en Erkentlighed for denne deres Føyelighed. –

Til Bekræftelse at dette for Fremtiden skal holdes uryggelig, underskrives dette af Sognets samtlige Gaardmænd. –

Søren Rasmusen

Hans Christesen, Anders Nielsen, gl. Hans Jørgensen, U. Hans Jørgensen, Jens Jensen, Hans Knudsen, Just Hansen, Anders Jacobsen, Rasmus Jørgensen, Jens Jørgensen, Jens Nielsens Enke, Eiler Jensen, Christen Pedersen, Mads Nielsen, Rasmus Rasmusen, Rasmus Pedersen, Søren Rasmusen, Jens Rasmusen, Jørgen Hansen

*Anders Bøtter Skoleholder
O. J. Wind   G. C. Klog*

Anders Bøtter flyttede på sine ældre dage til sin søn, der var skytte på Egeskov, og her døde han den 18. februar 1795.

Hans efterfølger som skoleholder i Ellinge var Lars Becker, der tiltrådte 1. november 1792. Han fandt skolebygningen meget forfalden og henvendte sig til major von Lemvigh, Rønningesøgaard, som lod byens gårdmænd og tømmermand Rasmus Jespersen regne ud, hvad det ville koste at få bygningen komplet istandsat. Resultatet blev, at det ville koste 61 rd. 11 mk. 11 sk. Arbejdet blev udført og betalingen fordelt mellem lodsejerne i forhold til deres hartkorn:

Rønningesøgård skulle betale	39 rd.	5 mk.	2½ sk.
Hindemæe skulle betale	14 rd.	2 mk.	7½ sk.
Krumstrup skulle betale	2 rd.	1 mk.	5 sk.
Ravnholt skulle betale	1 rd.	0 mk.	7 sk.
Juulskov skulle betale	1 rd.	4 mk.	2 sk.
Skellerup-præsten skulle betale	1 rd.	5 mk.	4 sk.
	61 rd.	11 mk.	11 sk.

Den næste i rækken af skoleholdere var Steffen Møller, der virkede fra 1795 til 1825. Han giftede sig med formandens enke, Karen Hansdatter, der var 11 år ældre end han.

En indberetning fra 1800 om skolevæsenets tilstand giver følgende oplysninger:

Skolebygningens beskaffenhed:	Tømmeret er godt, men bedre vinduer og tag behøves.
Skoleholderen:	Stephan Møller, 30 år. Er student, men har været på seminarium.
Løn og indkomster:	12 rdl., 3 td. byg, 3 td. rug, 22 læs tørv, 20

lispund hø, 30 lispund halm og ved udskiftning græsning til 1 ko og 6 får.

Hvor mange børn der hører til skoledistriktet:

Omtrent 50 stykker.

Hvad der læres i skolen:

Luthers katekismus, den nye lærebog og nogle få at skrive og regne.

Om noget særskilt legat er henlagt til skolen:

En kapital på 100 rdl., hvoraf skoleholderen nyder rente 4 rdl. imod at lære 4 fattige bønderbørn at skrive.

Sidstnævnte legat blev stiftet af Jacob Jacobsen Møller, Kildemølle.

Ved et skolekommissionsmøde den 23. januar 1823 drøftede man, hvorledes skoleundervisningen bedst kunne fremmes i Ellinge skole, da kirkesanger og skolelærer Møller formedelst tiltagende svaghed blev stedse mere uskikket til at forrette sit skoleembede tilbørligt. Man enedes om, at Møller skulle have en medhjælper, som han dog selv skulle lønne. Denne medhjælper eller »substitut« blev Jørgen Holm, gårdmandssøn fra Fjellerup, født 5/12 1801. Han havde i et par år været huslærer for pastor Olivarius' børn. Holm var dimitteret fra Skårup seminarium og havde gode vidnesbyrd. Han tiltrådte posten 1. maj.

Da amtsprovsten senere på året havde forbudt Møller »formedelst hans slette sang« selv at forrette kirkesangerembedet, blev Holm beskikket til at fungere som kirkesanger.

Som omtalt andetsteds blev Holm en aktiv tilhænger af »Kertemindesekten«. Derved pådrog han sig præstens vrede, og i et møde i december 1823 hedder det, at »kommissionen befinder, at substitut Holm synger mådeligt, hvorfor han ikke kan anføre skolebørnene til ordentlig sang, og han desuden er overgået til den såkaldte Kertemindesekt, er man betænkt på at afskedige ham til næste majdag og til den tid skaffe en anden substitut i hans sted.«

Som ny substitut valgte man »en duelig og med gode attester forsynet seminarist ved navn Lars Hansen«. Efter Steffen Møllers død d. 25. maj 1825 blev Lars Hansen hans efterfølger. Han er født i Ørslev 1801. I en »almanak« har Lars Hansen nedskrevet, hvad han foretog sig gennem året 1825, deriblandt at han d. 8. november giftede sig med Mette Kirstine Jensen fra Bogense.

I marts 1826 ønskede skolekommissionen at opføre en ny lærerbolig. Imidlertid fandt man en tjenlig bygning, der stod på Ulriksholms grund. Denne bygning, der var på 10 fag og var 10 alen dyb og 4 alen høj, blev flyttet til Ellinge for at tjene som stuehus for skolelæreren. Huset kostede 250 rdl., hvortil kom 115 rdl. til arbejds løn og materialer, så hele boligen kom til at stå i 365 rdl. Men så havde han også »den fornøjelse, at der for denne udgift står en smuk, stærk og anstændig bolig«.

I juni 1827 måtte man standse skolegangen for nogen tid, fordi skolegulvet, der var af kampesten, skulle lægges med brændte mursten, og desuden skulle der foretages forandringer af skolestuen, bl.a. med borde, så man kunne drive såkaldt indbyrdes undervisning. De dertil krævede indretninger blev bekostet af sogne-

præsten, der søgte erstatning hos skolekommissionen, efterhånden som den kunne overkomme at betale af på hans udlæg.

Den indbyrdes undervisning kom til at præge de danske skoler i de kommende år, og ifølge en indberetning fra oktober 1827 var den da fuldkommen indført i Ellinge. Denne militært prægede undervisningsform foregik ved, at eleverne holdvis på fløjtesignal af læreren marcherede rundt til tabeller, der var ophængt i skolestuen, og under ledelse af overordnede elever indprentede sig indholdet af disse tabeller.

I samme indberetning oplyses det, at der var 45 børn i 1. klasse og 44 i 2. klasse.

Igen i 1833 vedtog skolekommissionen, at der skulle bygges en ny skole. Største delen af beboerne ønskede selv at deltage i arbejdet. Sognefogeden og de to skolepatroner skulle føre tilsyn med byggeriet og var fritaget for at deltage i det.

For skolelærer Møllers enke, der hidtil havde boet i den gamle skole, som nu skulle fjernes, ville man opføre et 4 fags hus ved det af Rønningesøgårds forrige ejer skænkede fattighus. Materialerne til det nye skolebyggeri blev købt af agent Fuhr i Nyborg for 151 rdl. 2 mk. 2 sk.

I 1846 udtalte skoledirektionen, at der ved Skellerup og Ellinge skoler burde

Ellinge skole før 1901

Skolelærer Bondes grav

indføres badning under lærerens opsig. Skoleforstanderskabet bemærkede hertil, at vel var der en å ved hvert af sognene, men de til badning tjenlige steder lå tæt ved alfarvej, hvor velanstændigheden ikke tillod, at badning foretoges.

Efter Lars Hansens død i 1858 blev andenlæreren i Refsvindinge, Frederik Vilhelm Bonde, ansat som skolelærer i Ellinge. Han var søn af skolelærer Peder Madsen Bonde i Hågerup og betegnes af pastor Mau som meget flittig, sædelig og duelig. Bonde døde 9. juni 1876, kun 47 år gammel, og den smukke gravsten, som forældre har sat og endnu ses på Ellinge kirkegård, vidner om, at han var meget afholdt.

Under Bondes sygdom og vakancen efter hans død blev undervisningen varetaget af »en på stedet opvakt yngre håndværker«, sadelmager Christen Hansen, senere ringer ved Ellinge kirke og kendt som »Christen Sadelmager«.

Bondes efterfølger blev den ligeledes meget afholdte Christen Jensen Vaaben, der kom til at virke i Ellinge i årene 1876-1910. Han var født 22. maj 1843 som søn af en husmand i Gjelballe. For at han kunne få penge til læreruddannelsen, tegnede en række folk sig for et beløb, han kunne låne. Vaaben blev dimitteret fra Jelling Seminarium i 1863 og blev lærer i Bredsten, inden han i 1876 fik embedet i Ellinge. Sammen med sin kone, Catrine Elisabeth, f. Jonassen, den moderlige »Madam Vaaben«, kom han til at præge Ellinge i mange, af ham selv betegnet som lykkelige år. Hans bløde sind skaffe ham dog et par ubehageligheder, bl.a. vedrørende børnenes placering i klassen. Madam Vaaben døde i 1914 og lærer Vaaben i 1923, begge i Vester Åby, hvor to svigersønner var lærere.

Anders Smed (1843-1928) og Karen, f. Henriksen (1847-1916)

Ellinge skole med lærer Vaaben ca. 1898

I 1901 blev en ny skolebygning indviet i Ellinge. Den eksisterer endnu som privatbolig og beboes af lektor Gerda Christensen Dalsgaard og civilingeniør Stig Christensen Dalsgaard.

I 1885 foreslog sognerådet, at man på grund af Ellinge skoles store børnetal skulle oprette en lille forskole for de mindste børn under ledelse af smed Anders Pedersens kone, kaldt Karen Smeds. Det blev bemærket, at der var tale om en »aldeles midlertidig foranstaltning«. Senere blev følgende fast ansatte folkeskolelærerinder knyttet til skolen: R. Pedersen 1889-90, I. Tideman 1890-1901, K. Petersen 1901-03, A. Jacobsen 1903-09 og K. Madsen 1909-15.

Poul Emil Salling, Vaabens efterfølger, blev født i Odder 1880 og blev – på grund af forældrenes tidlige død – opdraget hos en faster i Oldrup ved Horsens. Han tog lærereksamen fra Silkeborg Seminarium 1901 og blev 1. oktober 1910 kaldet til førstelærer i Ellinge. Han var gift med Andrea f. Jørgensen fra Hundslund, og dermed blev *madam* Vaaben afløst af *fru* Salling. Salling virkede i Ellinge, til han 1. november 1916 blev førstelærer i Ullerslev, hvor han tog sin afsked 1. august 1946. Fru Salling døde 1957 og lærer Salling 1969 i Ullerslev.

Den næste i rækken af førstelærere var Otto Henrik Christian Hemmingsen, født 5. november 1889 i Magleby på Møn. Han blev dimitteret fra Jonstrup Seminarium 1910 og blev 1. januar 1917 førstelærer i Ellinge, hvor han virkede til 1. september 1957. Han var gift med Ægidia Hemmingsen, født i USA.

Da Hemmingsen fik embedet i Ellinge, byggede hans forældre huset »Møen«, Pårupvej 50 og bosatte sig dér. Hemmingsen virkede i Ellinge til 1. september 1957. Ægteparret fluttede til Gislev, hvor han døde 27. november 1967. Fru Ægidia byggede derefter huset Kirkeballe 4 og flyttede tilbage til Ellinge i 1969. I 1980 flyttede hun på plejehjemmet »Egevang« og døde dér 2. april 1993.

I Sallings og Hemmingsens tid var følgende kvindelige lærere desuden knyttet til skolen: D. Brødsgaard 1915-20, A. Pedersen 1920-25 og Severine Jokumsen 1925-51.

Som nyuddannede lærere kom Jytte og Hartvig Jensen til Ellinge 1. august 1951. De var meget aktive inden for sporten – håndbold og badminton. I 1955 rejste de til Espe.

1. januar 1956 kom Tage Søndermark, født 31. december 1927 og dimitteret fra Skårup 1954. Efter Hemmingsens afsked blev han førstelærer. Den 1. august 1962 rejste han til Rolfsted og senere til Aastrup.

Fra 1. september 1957 til 1. juli 1958 var Erik Marquard Petersen vikar ved skolen, hvorefter Johannes Clausen, født 1929 og dimitteret fra Skårup 1958, blev ansat og virkede i Ellinge til 1. august 1959, da han rejste til Ringe. Senere blev han ledende skoleinspektør i Hesselager.

Efter sidstnævntes bortrejse blev Erik M. Petersen igen vikar ved Ellinge skole til 1. juli 1960. Fra august samme år blev Any Larsen ansat ved skolen og flyttede senere til Ullerslev. Desuden virkede Edel Holm ved Ellinge og Skellerup skoler fra 1961 til nedlæggelsen i 1963, hvorefter eleverne blev undervist i Nordre og Søndre skole i Ullerslev, indtil centralskolen blev taget i brug i 1965.

og her foran den nye skolebygning i 1904

Fattigvæsenet

Hospitalerne

Det ældste dokument, der findes vedrørende fattigforsørgelsen i Ellinge, er et brev fra pastor Otto Lütken, Skellerup, til justitsråd Rasch, ejeren af Rønninge Rønningesøgård, skrevet 16. juni 1758. Lütken gør Rasch opmærksom på, at Ellinge-hospitalet truer med fald og ikke mere er beboeligt. Lütken har talt med sognemændene om istandsættelse. Han selv vil yde 4 rdl. til formålet, sogne-mændene vil gøre arbejdet, og nu beder han om, at Rasch som sognets største lodsejer vil foregå de andre lodsejere med sit gode eksempel ved at støtte foretagendet.

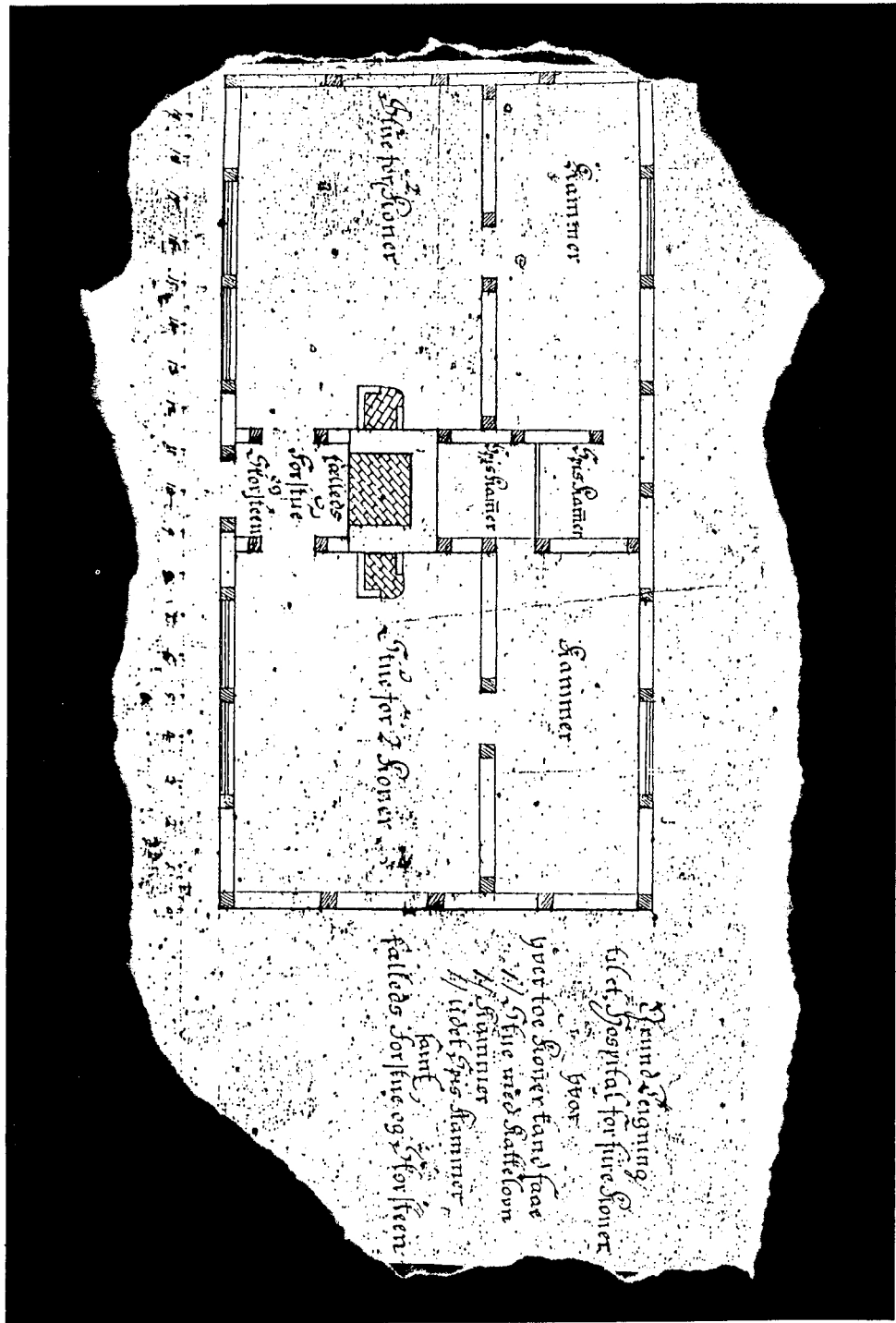
Ved folketællingen af 1769 er hospitalslemmerne sat i klasse med »andre vanføre og afsindige personer«, og klassen udgør 5 mandfolk og 9 fruentimmer.

Ved gavebrev af 24. maj 1805 skænkede major Lemvigh, Rønningesøgård, et hus med have til sognets fattigvæsen. Det var oprindelig meningen, at Rønningesøgårds fattige skulle nyde godt af dette fattighus, mens det skulle være sognets sag at vedligeholde det. Men da fattigreglementet bestemte, at de fattiges forsørgelse skulle ske sognevis og ikke godsvis, tog fattigkommissionen huset i besiddelse som tilhørende kommunen.

Dette meddelte fattigkommissionen i et brev af 20. januar 1820 til major Lemvigh, og der står videre i brevet, at man for at undgå den årlige flikken på det gamle, brøstfældige hus, som er alt for lille og uhensigtsmæssigt indrettet, har besluttet at rive dette hus samt et andet fattighus, som er skænket af ejeren af Hindemae, Mourier, ned og bygge et nyt fattighus. Dette skulle ligge på det sted, hvor det af majoren skænkede hus lå, nemlig i selve byen. Det nye hus skulle være rummeligt og med hensyn til fyrstederne så økonomisk indrettet, at man ikke behøvede at indleje de fattige og husvilde for en ofte ublu betaling, og sognet ikke skulle bebyrdes med den kostbare ildebrændsel og de fattige dog have god varme. Det hedder videre i brevet, at kommissionen ikke har grund til at formode, at denne beslutning skulle møde nogen vanskelighed, men man undlader dog ikke, forinden der med det første lægges hånd på værket, »ærbødigst herom at meddele Deres Høyvelbaarenhed fornøden Efterretning i det sikre Haab, at Hr. Majoren ikke allene vil have noget herimod at erindre, men at Hr. Majoren som endnu ejer Gods i Ellinge, vil Godhedsfuldt Contribuere noget (helst Egetømmer) til den nye Bygning og derved bevidne Deres Goddædighed imod et Sogn som høylig behøver det og vist altid vil erkiende og paaskjønne Hr. Majorens Godhed hvorom det fornødne pligtmæssig skal blive noteret i Protokollen til Underretning for de Høye Øvrigheder og Efterkommere«.

Jo, pastor Olivarius, der var formand for fattigkommissionen, forstod at belægge sine ord.

Major Lemvigh svarede, at han (»nu min Alder stunder til Aften«) ikke ville inklade sig i en sag, som for ham engang var afgjort, men han mente, at den

Grundtegning
 til et Hospital for fire Støvtæmmer
 hvor
 hver to Støvtæmmer fandt faas
 // Stue med Sætteloom
 // Støvtæmmer
 samt
 faldes for fire og 2 for Støvtæmmer

plads, hvor man ville bygge hospitalet, lå alt for langt fra kirken og for nær ved kroen. Det skulle hellere ligge, hvor Hindemae-hospitalet stod, det vil sige ved den sydlige ende af kirkegården.

Hvorom alting er, så var der endnu i 1834 (ifølge folketællingen) to såkaldte hospitaler i Ellinge, et ved kirkegården (med 5 beboere, deraf 2 børn) og et i byen (med 6 beboere, deraf 1 barn). I 1840 var kun hospitalet i byen tilbage med 5 beboere, deraf 1 barn). I 1845 boede der kun 3 gamle koner i hospitalet, men i 1850 et ægtepar med 4 børn, en gammel kone (på 89), hendes datter og dennes to børn, samt yderligere to gamle koner (på 82 og 84), ialt 12 personer.

Endnu i begyndelsen af århundredet eksisterede hospitalet i byen. Det lå ved siden af forsamlingshuset, på det sted, hvor senere smedemester Flemming Kristensen fik værksted og beboelse.

Eksempel på fattigunderstøttelsens tilvejebringelse og fordeling

I 1761 blev næsten alle Ellinge Bys gårdmænd pålignet 1 eller 1½ skp. mel og 1 skp. malt. Husmændene måtte yde i penge fra 4 skilling til 1 mark, Hindemæes ejer 12 mk., præsten 6 mk. og degnen 1 mk. I alt blev der ydet 28 skp. mel, 20½ skp. malt og i penge 24 mk. 12 sk. (1 mk. = 16 sk.).

De indkomne naturalier og penge blev fordelt således:

No. 1	Hans Fridrichsen	6 skp. mel	5 skp. malt	2 mk.	0 sk.
No. 2	Ole Sivertsen	6 skp. mel	5 skp. malt	2 mk.	0 sk.
No. 3	Jens Eekmeyers børn i pleje hos Christian Eeckmeyer	4 skp. mel	2 skp. malt	6 mk.	12 sk.
No. 4	Jens Eekmeyers børn i pleje hos Rasmus Fridrichsen	3 skp. mel	2 skp. malt	6 mk.	0 sk.
No. 5	Karen Bødkers	4 skp. mel	3 skp. malt	2 mk.	0 sk.
No. 6	Hans Andersen	2 skp. mel	1½ skp. malt	mk.	0 sk.
No. 7	Margrete Rasmusis	3 skp. mel	2 skp. malt	mk.	0 sk.
No. 8	Jørgen Røgter	skp. mel	skp. malt	6 mk.	0 sk.
	Summa	28 skp. mel	20½ skp. malt	24 mk.	12 sk.

1 skæppe = 17,39 liter

Fattiggården

I 1866 holdt 8 sogneforstandere fra Kullerup-Refsvindinge og 8 fra Skellerup-Ellinge tillige med pastor Bagger fra Kullerup og pastor Jungersen fra Skellerup et møde i Såderup kro, hvor de med 17 stemmer mod 1 vedtog at oprette en arbejds- og forsørgelsesanstalt for de to kommuner. I Skellerup og Ellinge havde der forud været afholdt beboermøde om sagen, og her havde alle stemt for oprettelsen af en sådan anstalt.

Ved et sognerådsmøde hos Hans Christensen, Pårupgård, den 30. juni 1868

bestemte man, hvilke af kommunens fattige, der skulle henflyttes til arbejdsanstalten, når den blev færdig.

I efteråret 1868 var man klar til indflytning på anstalten, der i det daglige blev kaldt fattiggården og havde sin plads i Mæholm (nr. 7) i Såderup.

»Fattiglemmerne« (eller blot »lemmerne«) blev inddelt i klasser, for hvilke kommunen skulle yde forskellige bidrag: for fuldt arbejdsdygtige folk 8 sk. pr. dag, for halvgamle, tildels arbejdsdygtige 12 sk. daglig, for gamle og syge, som behøvede oppasning, 24 sk. og for børn 8 sk. pr. dag.

6 »lemmer« fra Ellinge blev anbragt på fattiggården. Andre ønskede ikke at flytte dertil, selv om deres understøttelse blev nedsat til det halve.

En »inventarieliste« oplyser, hvad hver enkelt havde med sig ved indlæggelsen, f.eks.:

Peder Povelsens hustru med 5 børn:

1. 3 grå linnede dyner
2. 1 sribet ulden dyne
3. 2 par lagen
4. 2 korte og en lang hovedpude og 1 halmsæk
5. 1 dragkiste, deri 2 linnede forklæder, 1 uldens tørklæde og en del forrevne klædningsstykker, 1 bord, 1 bænk m.m.
6. Hver en simpel gl. klædning

I anstaltens dagbog kan man læse om, hvad »lemmerne« har været beskæftiget med, f.eks. samme Peder Povelsens hustru i december 1871:

2. dec. sy på egne klæder
3. dec. karte fremmed uld
4. dec. ditto
5. dec. rengøring
7. dec. spinde uld
8. dec. ditto
9. dec. vaske
10. dec. spinde uld
11. dec. ditto

Fattiggården blev nedlagt i 1935, og ejendommen blev derefter solgt til Jens Andreasen, der beboede den til 1950, da Kirstine og Jens Schøn overtog den og i 1993 solgte den til Lars Rasmussen, Biskopstorp.

Bylauget og bystævnet

Den 13. marts 1884 oprettedes Ellinge Bylaug ved et møde i Ellinge Skole. Bylauget skulle have til formål at administrere de fællesarealer, såsom grusgrave, vandingssteder og fælles græsjord, der siden udskiftningen i 1795 havde været til fri afbenyttelse af befolkningen i Ellinge. Der var mødt 46 mænd til det stiftende møde, hvor man valgte en bestyrelse for en tiårig periode. Den kom til at bestå af Hans Rasmussen, Ellinge, Rasmus P. Mogensen, Bækstrup, og Hans Kristensen, Pårup. På mødet vedtog man, at indtægten fra grusgrave m.m. skulle tilfalde en bykasse til fordel for sognets befolkning.

Indtil 1944 bevilgede bykassen hvert år et beløb til trængende beboere, f.eks. på grund af sygdom eller i anledning af julen.

1930 enedes man om at sælge grusgravene, og derefter bestod laugets aktiver kun af en sparekassebog og selve bystævnet.

Bystævnet havde sin plads i Kirkeballe, på pladsen uden for kirkegårdsportalen. Det bestod af en cirkel af tilhuggede sten, der udgjorde bymændenes siddepladser. Bystævnet forsvandt i slutningen af forrige århundrede, og stenene blev

»Fredsstenen«

Den årlige træklipping

efter sigende brugt som grundsten under et nærliggende hus, der blev bygget i 1885. På samme tid plantede man et lindetræ i midten af stævnet.

Siden 1946 er bylaugets generalforsamling blevet holdt den 2. februar, d.v.s. på kjørmedagen (= kyndelmisse). Her må kun sognets mænd komme, og i forbindelse med generalforsamlingen holder man et såkaldt kjørmesgilde, en hyggeaften for sognets mænd.

På Christian Xs fødselsdag, den 26. september 1946, rejste man en fredssten under lindetræet og sendte samtidig et lykønskningstelegram til kongen. På stenen står der: Minde om Freden. 5. maj 1945. Fredens Dage er atter vundet frem. Gud velsigne alle danske Hjem. Rejst af Ellinge Sogns Bylaug.

Fra 1950 har man klippet lindetræet på bystævnet hvert år, og i de senere år er det blevet tradition, at klipningen foregår den sidste tirsdag i juni. Samme dags aften samles mændene i forsamlingshuset, hvor man spiser den medbragte mad og hygger sig.

Da bylauget i 1984 holdt sin 100 års jubilæumsfest, brød man den 100-årige tradition og tillod damerne at komme med til festen.

Sogneforstanderskab og sogneråd

Det første valg til sogneforstanderskabet

Sogneforstanderskaberne blev indført i Danmark ved kongelig anordning af 13. april 1841. De skulle bestå af sognepræsten, de lodsejere, der ejede mere end 32 tdr. hartkorn samt 4-9 andre mænd, der ejede eller havde fæstet en ejendom på mindst 1 td. htk. eller var forpagtere af en ejendom på mindst 6 tdr. htk. Efter tre års forløb skulle halvdelen af de valgte aftræde.

Forud for valget i Skellerup-Ellinge udpegede amtmand Sporon en valgbestyrelse, der bestod af pastor Olivarius, Proprietær Petersen (Biskopstorp) og gårdmand Hans Hintzesen (Skellerup). Amtmanden gjorde opmærksom på, at enker hverken var valgberettigede eller valgbare. Der skulle ikke vælges et bestemt antal mænd af hvert sogn, men det hele antal vælges ved stemmeflertal af hele pastoratets valgberettigede.

Valgbestyrelsen fastsatte derefter valghandlingen til at skulle finde sted d. 13. dec. 1884 kl. 8 formiddag i Skellerup skole, efter at tid og sted var blevet bekendtgjort ved kirkestævne i begge sogne 2. og 3. søndag i advent.

Alle, der opfyldte de ovenfor nævnte betingelser, var valgberettigede og valgbare, og der var således ingen kandidatliste. Hver havde sit nummer i vælgerlisten, og ens nummer blev anbragt ved den, man stemte på. Optællingen bagefter gav følgende resultat:

Gmd. Hans Hintzesen, Skellerup	57 stemmer
Sognefoged Jørgen Sørensen, Ellinge	49 stemmer
Selvejergmd. Jørgen Andersen, Ellinge	40 stemmer
Sognefoged Mads Jensen, Skellerup	37 stemmer
Selvejergmd. Søren Rasmussen, Skellerup	37 stemmer
Møller Larsen, Kilde Mølle	32 stemmer
Selvejergmd. Mads Stephansen i Lyumskovgården	32 stemmer

Selvejergmd. Christen Pedersen i Pårup og Fæstegårdmand Hans Rasmussen i Lemviggården fik lige mange stemmer, nemlig hver 25, hvorfor de kastede lod, og loddet fald da på Christen Pedersen i Pårup.

Udpluk af sogneforstanderskabsprotokollen for Skellerup-Ellinge

- 3/ 1 1842 Sogneforstanderskabet overtog de ophørte fattig- og skolekommissioners forretninger. Fattiggassens beholdning udgjorde 25 rd. 1 mk. 14 sk.
- 21/ 3 1842 Ved mødet (i Skellerup præstegård) oplystes, at de fattige i Ellinge fik deres kogeærter in natura, men i Skellerup kunne ærterne ikke skaffes, hvorfor almisselemmerne dér fik 1 mk. i stedet for hvert fjerdingkar ærter.
Sogneforstanderskabet har advaret kromanden i Ellinge mod ulovligt krohold.
Ingen unge må blive ved et gilde længere end til kl. 2 om natten.
Ingen unge må samles på gaden for at gøre uro, men enhver skal være ved sit om aftenen kl. 10.
Et cirkulære fra biskoppen påpeger nødvendigheden af, at der ved enhver skole indrettes et locum med 3 afdelinger, en til læreren og hans familie, en til drengene og en til pigerne.
- 30/11 1842 I et møde i præstegården hedder det: »Da Huusmand Simon Hansen i Paarup ei kunde længere have hos sig sin Moder Hans Clausens Enke, modtog hendes svigersøn Boelsmand Jørgen Baade paa Lørup Mark hende i September Maaned paa følgende Vilkaar: Hun faaer aarligt i Almisse Meel 1 Td 3 skp, Malt 1 Td 2 skp, Gryn 3 skp, Flæsk 1 Lispd 8 Pd, Ærter 3 fr. og i Penge til 2 læs Tørv. – Desuden begiærer han 1 Par Lagener, da de to gamle ere ganske ubrugelige, og naar hun er død en Liigkiste«.
- 22/ 2 1843 Amtsrådet har sendt en skrivelse fra »Hans Kongelige Høihed Gouverneuren hvori Høistsamme ved at udhæve Nyttens af Nattevægterens Ansættelse i Landsbyerne, anmoder om, at det af Amtsrådet tages i Overveielse om samme ikke maatte finde sig forandiget til derpaa at henvende Sogneforstanderskabenes Opmærksomhed«.
- 11/ 1 1844 Efter den ny matrikel bliver Ellinge sogns hartkorn 154 td. 4 skp.,

hvoraf gårdmændene har 131 td. 2 skp., 2 fdk. og husmændene 23 td. 1 skp. 1 fdk.

- 29/ 3 1844 I et møde hos sognefoged Jørgen Sørensen, Skovgården i Ellinge, hedder det: »Foreløbigt maatte Præsten ikke allene som Forstanderskabets Formand, men ogsaa for sin egen Person som Geistlig og Pastoratets beskikkede Sognepræst gjøre den Bemærkning: at dersom der i den næstkommende saakaldte stille Uge, som begynder paa Palmesøndag, og ender med Ugens Udløb, skulde blive meddelt Tilladelse til Dandsegilde, Spillegilde eller Skydeselskabers Holdelse, da vil han see sig nødsaget til at fremkomme med Indsigelse derimod, og hvis Tilladelsen afbenyttes uden hans Vidende, eller Vedkommende ei agte paa Indsigelsen, at andrage Sagen fra Amtets Øvrighed, eller, efter Omstændighederne for Cancelliet. Imidlertid gjøres denne Bemærkning ikke for Sogneforstanderskabets Skyld, da han er forsikkert om, at de ei vil billige en saadan Tilladelse, hvis den skulde gives, men blot med Hensyn til dem, der have begjærte og afbenyttet den«.
- 30/10 1844 En skrivelse fra herredsfogeden pålægger, at »en Eftersøgning efter Løsgjængere, pasløse og mistænkelige Personer skal finde Sted næste Mandag d. 4. November i hele Provindsen, altsaa ogsaa Ellinge og Skjellerup Sogne. – Undersøgelsen begynder Kl. 8 og om mueligt før og fortsætter til om Middagen Kl. 2 eller 3 Mandagen d. 4. November«.
- 2/ 5 1848 Hæren har brug for heste, og Skellerup har givet en hest til 128 rbd 3 mk og Ellinge en til 115 rbd. Man fandt, at man ikke havde tilstrækkelig militær indsigt til at ytre sig om nødvendigheden af folke- eller sognevæbnings oprettelse.
Det vedtoges at anskaffe 2 Europa-kort og et Danmarks-kort til Ellinge skole.
- 2/ 7 1848 I henhold til et cirkulære fra justitsministeriet lod man udgå en indbydelse til menighedernes samtlige voksne medlemmer om at tegne sig for ugentlige bidrag dels til understøttelse af de i krigen fraværende trængende efterladte og dels til de i sognet hjemmehørende krigere, som muligen kunne komme tilbage kvæstede.
Sognepræsten, Olivarius, forlangte, at skomager Peter Mommsen skulle betale en mulkt, fordi han havde undladt to gange at lade sin kone introducere efter en overstået barselfærd, samt kendt ham pligtig til at yde ham og kirkesangeren et passende offer. Man fandt, at hans offer kunne ansættes til 24 sk til præsten og 16 sk. til kirkesangeren.
- 10/ 1 1849 En henvendelse fra amtet om oprettelse af brevudleveringssteder og ansættelse af landpostbude blev drøftet. Det overdroges formanden at gøre sig nærmere bekendt med forholdene og afgive erklæring på sogneforstanderskabets vegne.

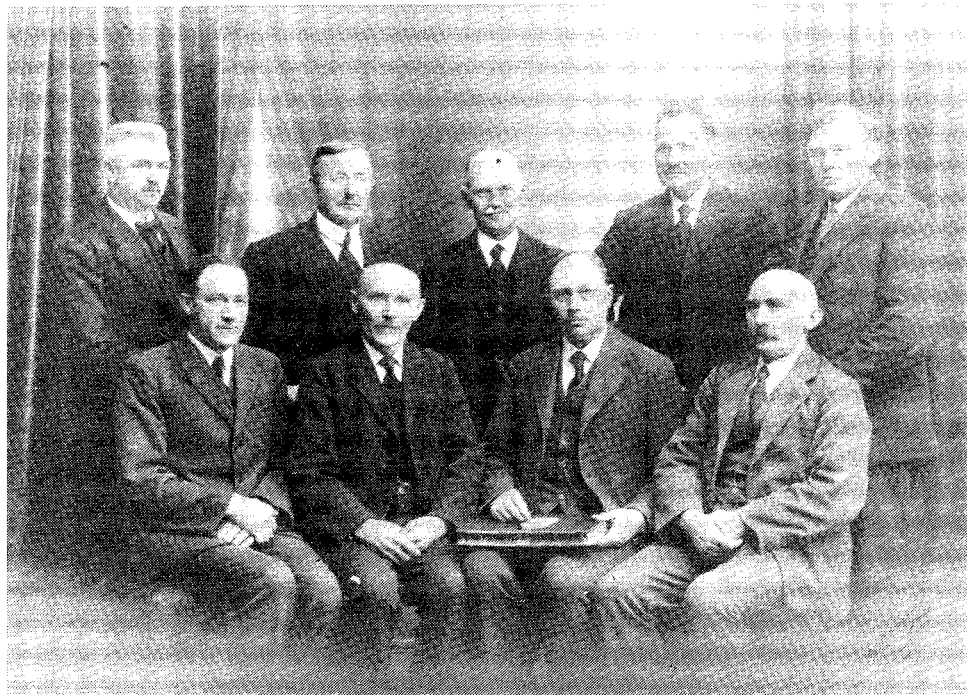

Og således fortsatte forhandlingerne om stort og småt, også efter at sogneforstanderskabet i 1867 blev til et sogneråd.

Sogneforstanderskabs- og sognerådsformænd i Skellerup-Ellinge

Sognepræst Niels Olivarius	1842-1847
Kapellan J. C. Staun	1847-1850
Sognepræst Edvard Mau	1850-1863
Skolelærer F. Larsen, Skellerup	1864-1867
Gmd. Steffen Madsen, Ellinge	1868-1885
Teglværksejer Jens Fr. Kipper, Ellinge	1886-1889
Gmd. Rasmus Hansen, Ellinge	1890-1893
Gmd. Knud Johansen, Bækstrup	1894-1904
Gmd. Niels Rasmussen, Grøftemølle	1904-1925
Teglmester Hans Hansen, Ellinge	1925-1950
Gdj. Johs. Kildegård, Ellinge	1950-1958
Gdj. Frede Hansen, Ellinge	1958-1962
Gdj. Harry Kristensen, Skellerup	1962-1964
Gdj. Karl Andersen, Ullerslev	1964-1968
Arbm. Aage Nielsen, Skellerup	1968-1970
Fra 1970 har Ellinge og Skellerup hørt til Ullerslev kommune, der har haft følgende borgmestre:	
Gdj. N. P. Madsen, Ullerslev	1970-1990
Former Tage Jensen, Kissendrup	1990-

Skellerup-Ellinge sogneråd engang mellem 1904 og 1914. Formand: Niels Rasmussen, Grøfte mølle (med protokollen). Af Ellinge-folk ses som nr. 2 og 3 i forreste række Mads Hansen og Rasmus Ellegaard, og stående bagved fra venstre snedker Frederik Rasmussen og gdj. N. P. Mogensen.

Skellerup-Ellinge sogneråd efter 1925. Stående fra venstre: Johannes Christensen, Bækstrupgård, Jens Sørensen, Stormbakken, Hans Rasmussen, Skovballe, Valdemar Hansen, Møllegård, Edvard Olsen, Pårup. Siddende fra venstre: Kristian Eriksen, Ellinge, Jens Pedersen, Biskoptorpgyden, Hans Hansen, Ellinge, formand, Rasmus Hansen, Toftegård.